

L.dz. 1063/2025

INSTRUKCJA OKREŚLAJĄCA STATUS, ZADANIA I OBOWIĄZKI
KAPELANA JEDNOSTEK LECZNICZYCH, DOMÓW POMOCY SPOŁECZNEJ
I PODOBNYCH INSTYTUCJI
W ARCHIDIECEZJI WROCŁAWSKIEJ

Art. 1 (podstawa prawna)

1. Kapelanem jednostki leczniczej jest – zgodnie z kan. 564 Kodeksu Prawa Kanonicznego (dalej: KPK) – kapłan, któremu powierza się stałą troskę duszpasterską o wiernych przebywających w szpitalach, zakładach opiekuńczo-leczniczych, hospicjach itp. Wiernych, o których tu mowa, nazywa się dalej „pacjentami”.
2. Kapelanem domu pomocy społecznej jest kapłan, któremu powierza się stałą troskę duszpasterską o wiernych przebywających w domach pomocy społecznej oraz innych domach opieki i całodobowego pobytu. Wiernych, o których tu mowa, nazywa się dalej „mieszkańcami”.
3. Duszpasterska troska kapelana w wyżej wymienionych placówkach stanowi realizację prawa osób do wykonywania praktyk religijnych oraz korzystania z posług religijnych zgodnie z art. 31 ustawy z dnia 17 maja 1989 roku o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2023 r., poz. 1966) z art. 17 ust. 1-3 Konkordatu między Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską z dnia 28 lipca 1993 roku (Dz. U. z 1998 r., Nr 51, poz. 318) oraz z art. 36 ustawy z dnia 6 listopada 2008 roku o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz. U. 2024 r. poz. 581). Wymienione tu prawa wynikają z zakorzenionej w godności osoby ludzkiej wolności sumienia i religii, potwierdzonej w art. 53 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. 1997, Nr 78, poz. 483, z późn. zm.).

Art. 2 (istota posługi kapelana)

1. Posługa kapelana obejmuje opiekę duchową:
 - 1.1. W wymiarze ogólnoludzkim – wyrażającym się w odniesieniu człowieka do prawdy, dobra, piękna, w poszukiwaniu sensu życia, cierpienia, śmierci oraz w wybieraniu określonej hierarchii wartości;

- 1.2. W wymiarze religijnym – wyrażającym się w odniesieniu człowieka do Boga w ramach określonej religii lub wyznania;
- 1.3. W wymiarze katolickim – wyrażającym się w jedności z Jezusem Chrystusem we wspólnocie Kościoła katolickiego.
2. Posługa kapelana, uwzględniając indywidualne pragnienia, potrzeby oraz szanując wolność osoby, stanowi realizację trzech misji Kościoła:
 - 2.1. Misji pasterskiej – wyrażającej się we wrażliwej, aktywnej oraz kompetentnej obecności przy pacjencie lub mieszkańcu oraz jego bliskich;
 - 2.2. Misji nauczycielskiej – wyrażającej się w pogłębionych rozmowach, dotyczących wszystkich wymiarów duchowości;
 - 2.3. Misji kapłańskiej – wyrażającej się w towarzyszeniu w życiu modlitewnym pacjenta/mieszkańca oraz w umożliwieniu mu uczestnictwa w sakramentach świętych.
3. Opieka duszpasterska realizowana przez kapelana jest wyrazem całościowego podejścia do osoby, rozumianej jako jedność cielesno-duchowa i dlatego wymaga współpracy w ramach interdyscyplinarnego zespołu medyczno-terapeutycznego i/lub opiekuńczego, a także współpracy z personelem pomocniczym.

Art. 3 (zadania biskupa względem posługi kapelana)

1. Kapelana, w myśl kan. 565 KPK, mianuje, ustanawia lub zatwierdza biskup diecezjalny.
2. Władza o której w ust. 1 powinna określić szczegółowo status powoływanego kapelana.
3. Kandydat na kapelana winien odznaczać się takimi przymiotami ludzkimi, moralnymi i duchowymi, które pozwolą mu na owocne sprawowanie posługi wymagającej wrażliwości na ludzkie cierpienie.
4. Kapelan na mocy prawa kanonicznego zostaje wyposażony we wszystkie uprawnienia, których wymaga właściwe sprawowanie posługi, zgodnie z kan. 566 KPK.
5. Biskup diecezjalny mianuje diecezjalnego koordynatora pracy kapelanów, którym może być diecezjalny duszpasterz służby zdrowia. Do zadań koordynatora pracy kapelanów należy w szczególności konsultacja przy powoływaniu kapelana dotycząca formy współpracy z daną placówką i zakresu jego obowiązków, nadzór nad pracą kapelanów, organizacja spotkań formacyjnych oraz rozwiązywanie ewentualnych konfliktów.

Art. 4 (ogólne obowiązki kapelana)

1. Na podstawie dekretu właściwej władzy kościelnej, kapelan powinien zawrzeć umowę o pracę z organem zarządzającym placówką lub wejść w inną formę zatrudnienia. W innym razie należy dążyć do zawarcia porozumienia o udzielaniu świadczeń w formie wolontariatu.
2. Szczegółowy zakres pracy kapelana powinien być określony w umowach, o których mowa w pkt 1.

3. Kapelan ma obowiązek przestrzegania przepisów obowiązujących w danej placówce, jeśli przepisy te nie stoją w sprzeczności z nauczaniem Kościoła katolickiego. (patrz art. 6 p. 7).
4. Kapelan pełni swoją posługę osobiście, z dopuszczeniem zastępstwa w razie potrzeby.
5. Za zapewnienie zastępstw odpowiedzialny jest proboszcz miejsca, chyba że charakter placówki wymaga innych rozwiązań. Gdy chodzi o dyscyplinę pracowniczą, zastępstwa powinny być organizowane w porozumieniu z dyrekcją placówki.
6. Kapelan powinien tworzyć i aktywnie współpracować z zespołem opieki duszpasterskiej (wolontariusze, nadzwyczajni szafarze Komunii świętej). Działania te winien podejmować za zgodą dyrekcji placówki.
7. Kapelan powinien dbać o kaplicę znajdującą się na terenie placówki, poprzez troskę o wyposażenie kaplicy i jej wystrój; podobnie winien troszczyć się o ewentualne inne pomieszczenia, oddane dla posługi duszpasterskiej (zakrystia, biuro, pokój spotkań). W związku z tym kapelan jest zobowiązany do prowadzenia inwentarza nieruchomości i ruchomości powierzonych jego pieczy.
8. Kapelan może podejmować działania duszpasterskie wobec pracowników placówki (dni skupienia, rekolekcje, pielgrzymki).
9. Kapelan powinien w rzetelny sposób (wykorzystując m.in. strony internetowe, tablice informacyjne, foldery) poinformować pacjentów lub mieszkańców, a także osoby odwiedzające placówkę, o formach i porach realizacji posługi oraz możliwościach kontaktu.
10. Kapelan jest zobowiązany prowadzić księgę intencji mszalnych.
11. W przypadku chrztu udzielonego przez kapelana lub inną osobę w niebezpieczeństwie śmierci, do kapelana należy zebranie odpowiednich danych i poinformowanie w formie pisemnej o udzielonym sakramencie rodziców dziecka oraz proboszcza parafii, zgodnie z przepisem kan. 878 KPK. Dane dotyczące osoby ochrzczonej w placówce winny być zapisane w rejestrze prowadzonym przez kapelana szpitala. Rejestr ten nie zastępuje jednak księgi ochrzczonych i nie jest podstawą do wydawania świadectwa chrztu.
12. W niebezpieczeństwie śmierci kapelan, na wyraźną prośbę pacjenta/mieszkańca, może udzielić mu sakramentu bierzmowania (kan. 883 n. 3 KPK). O udzieleniu sakramentu powinien powiadomić miejscowego proboszcza (kan. 896 KPK).
13. Jeśli kapelan angażuje się w działania duszpasterskie poza posługą kapelańską, powinien to czynić w sposób, który nie koliduje z wypełnianiem obowiązków kapelana. Zasada ta powinna być także uwzględniona przy powierzaniu kapelanowi innych funkcji czy zadań.
14. Kapelan ma obowiązek stale podnosić swoje kompetencje poprzez udział w szkoleniach, w szczególności organizowanych przez placówkę medyczną oraz struktury Krajowego Duszpasterstwa Służby Zdrowia (np. studia, sesje szkoleniowo-formacyjne, w tym rekolekcje i dni skupienia).

Art. 5 (szczególne obowiązki kapelana)

1. Do obowiązków kapelana wynikających z misji pasterskiej należy:
 - 1.1. Towarzystwo pacjentom/mieszkańcom i ich rodzinom poprzez odwiedziny, rozmowy, a także poprzez czuwanie w sytuacjach nadzwyczajnych i skrajnych – w ramach regularnego obchodu, niezwiązanego z udzielaniem Komunii świętej;
 - 1.2. Gotowość do przybycia do placówki na każde uzasadnione wezwanie pacjenta/mieszkańca, personelu placówki lub rodziny;
 - 1.3. Współpraca z kapelanami niekatolickich wspólnot religijnych, a w przypadku ich braku umożliwianie kontaktu z duchownym innego wyznania lub religii na życzenie pacjenta/mieszkańca, w porozumieniu z dyrekcją placówki.
2. Do obowiązków kapelana wynikających z misji nauczycielskiej Kościoła należy:
 - 2.1. Wsparcie w rozwiązywaniu dylematów etycznych w związku z decyzjami dotyczącymi rodzajów terapii, na przykład w obliczu perspektywy uporczywej terapii (w razie potrzeby w porozumieniu z personelem medycznym oraz rodziną);
 - 2.2. Prowadzenie rozmów na tematy egzystencjalne oraz dotyczące życia religijnego, w szczególności sensu przeżywanego cierpienia, jak również wspieranie umierających i przygotowanie do śmierci w duchu chrześcijańskim;
 - 2.3. Przygotowanie do przyjmowania sakramentów świętych;
 - 2.4. Prowadzenie katechezy dzieci i młodzieży w przypadku przedłużającego się ich pobytu w placówce;
 - 2.5. Udostępnianie książek i prasy katolickiej.
3. Do obowiązków kapelana wynikających z misji kapłańskiej należy:
 - 3.1. Odprawianie na terenie placówki Mszy świętej w niedziele i dni świąteczne nakazane (jednej lub więcej w zależności od wielkości placówki) oraz – w ramach możliwości – w dni powszednie;
 - 3.2. Udzielanie sakramentów chorym na ich wyraźne życzenie, a w przypadku ich nieświadomości – tym, którzy będąc jeszcze w stanie świadomości przynajmniej pośrednio o nie prosili;
 - 3.3. W zakładach leczniczych codzienny obchód (zasadniczo w godzinach porannych) placówki z udzielaniem chętnym Komunii świętej oraz z możliwością udzielenia sakramentów uzdrowienia (pokuty i namaszczenia chorych), natomiast w innych placówkach regularne udzielanie Komunii świętej tym mieszkańcom, którzy nie mogą przybyć na Mszę świętą do kaplicy;
 - 3.4. Udzielenie w niebezpieczeństwie śmierci chrztu świętego oraz bierzmowania;
 - 3.5. W przypadku małżeństw zawieranych przez osoby znajdujące się w niebezpieczeństwie śmierci kapelan powinien – o ile to możliwe – skontaktować się z miejscowym proboszczem w celu uzyskania stosownych uprawnień do asystowania lub – gdy nie jest to możliwe – umożliwić nupturientom zawarcie małżeństwa w formie nadzwyczajnej; w obu przypadkach kapelan powinien skorzystać z uprawnień, o których mowa w kan. 1068, 1079 § 2 i 1116 § 2 KPK, oraz zatroszczyć się o sporządzenie aktu małżeństwa; w odniesieniu do cywilnych

skutków małżeństwa wyznaniowego zawieranego w takich okolicznościach należy zachować odpowiednie przepisy prawa państwowego;

3.6. Uwalnianie od kar kościelnych zgodnie z kan. 566 § 2 KPK;

3.7. Wydawanie zaświadczeń o udzielonych sakramentach;

3.8. Animowanie modlitwy z pacjentami/mieszkańcami bądź w formie zindywidualizowanej i spontanicznej według ich życzeń i pragnień bądź w formie zaplanowanych modlitw wspólnotowych lub nawiązujących do roku liturgicznego nabożeństw;

3.9. Uwzględnianie odrębności wyznaniowej pacjentów i mieszkańców;

3.10. Udzielanie sakramentów ochrzczonym niekatolikom, wyrażającym taką wolę, zgodnie z kan. 844 KPK.

Art. 6 (uprawnienia kapelana)

Z zachowaniem przepisów prawa pracy i postanowień umowy kapelanowi przysługują w szczególności poniższe prawa:

1. Prawo do jednego dnia wolnego w tygodniu, po wypełnieniu porannych obowiązków kapelańskich, a w związku z tym do zastępstwa w realizacji obowiązku gotowości do przybycia do placówki na każde uzasadnione wezwanie;
2. Prawo do urlopu wypoczynkowego, a w związku z tym do zastępstwa;
3. Prawo do zastępstwa w sytuacjach losowych;
4. Prawo do wynagrodzenia, jeżeli wynika to z umowy z placówką;
5. Prawo do przedkładania dyrekcji placówki uwag, wniosków i spostrzeżeń związanych z warunkami pracy;
6. Prawo do wnioskowania u dyrekcji placówki o remonty kaplicy oraz pomieszczeń oddanych dla posługi duszpasterskiej;
7. Prawo do sprzeciwu sumienia w sytuacji domagania się od niego posługi, która stoi w sprzeczności z nauczaniem Kościoła katolickiego.

Art. 7 (nadzór nad pracą kapelana)

1. Gdy chodzi o obowiązki pracownicze, nadzór nad pracą kapelana sprawuje przełożony placówki, w której realizowana jest posługa.
2. Nadzór nad aspektami religijnym i kanonicznym posługi kapelana sprawuje właściwa władza kościelna.
3. W uzasadnionych przypadkach przełożony placówki winien poinformować o zaniedbaniach w pracy kapelana właściwego przełożonego kościelnego. Przełożony kościelny powinien podjąć stosowne środki zaradcze.
4. Przypadki poważnego konfliktu między kapelanem a dyrekcją placówki, przede wszystkim związane z ograniczaniem posługi duszpasterskiej należy niezwłocznie zgłaszać przełożonym kościelnym.

**Art. 8 (posługa kapelana w czasach wyjątkowych:
epidemii, wojny lub innych klęsk)**

1. W czasach wyjątkowych kapelani zobowiązani są do kontynuowania posługi duszpasterskiej w swoich placówkach.
2. Zasadniczo posługa ta powinna odbywać się w formie regularnego obchodu chorych, powiązanego z możliwością udzielania sakramentów. W szczególności powinna być ona spełniana wobec ludzi znajdujących się w niebezpieczeństwie śmierci.
3. Kapelani zobowiązani są do rygorystycznego przestrzegania wytycznych sanitarnych, obowiązujących na terenie placówki leczniczej lub domu pomocy społecznej. W razie konieczności kapelan powinien przejść odpowiednie szkolenia w zakresie bezpieczeństwa sanitarnego. Równocześnie kapelan ma prawo do odzieży ochronnej oraz innych środków ochrony osobistej, udostępnionych przez placówkę.
4. Kapelan może wobec dyrekcji postulować adekwatne na ten czas rozwiązania duszpasterskie korzystne dla pacjentów/mieszkańców.
5. Szczegółowy kształt posługi duszpasterskiej w czasach wyjątkowych należy omówić z dyrekcją placówki, w ramach merytorycznego dialogu.
6. Przypadki poważnego konfliktu między kapelanem a dyrekcją placówki, przede wszystkim związane z ograniczaniem posługi duszpasterskiej należy niezwłocznie zgłaszać przełożonym kościelnym.

Zatwierdzono:

Wrocław, dnia 24.11.2025 r.

+ Józef Kupny
Arcybiskup Metropolita Wrocławski